

Az ismeretlen magyar nyelv

Buvári Márta

Őstörténeti töprengés szókincsünk összetétele alapján

A nyelvészet, a néphagyomány, a történeti források, a régészet és legújabban a genetika eredményei közti ellentmondásokat mindmáig nem sikerült föloldani, őstörténetünk nincs tisztázva. Négy egészen különböző elméletet olvastam.

Vázlatosan:

1. Kínától északra keletkezett a hun birodalom, ez szétterjedt keletre Koreáig, elhatolt Indiáig, nyugatra – több ágra szakadván – egészen a Kárpát-medencéig. Az ő örököseiknek tudják magukat a mongolok és a török népek, és mind rokonainknak tartják magukat, sőt, még a japánok is. Régészeti, történeti és nyelvi adatokkal bőven alátámasztják ezt az elméletet. (Obrusánszky Borbála) Ebbe az elméletbe beleillenek a japán, szibériai, mongol, török nyelvi kapcsolatok, de a finn kapcsolat nem. Hogy a hunok milyen nyelven beszéltek, azt nem tudjuk, a kínai forrásokból csak nagyon kevés szót tudtak rekonstruálni, azt is bizonytalanul.
2. Mezopotámiából fokozatosan kirajzott Észak felé a népfölösleg, keveredtek az ott élő népekkel, és átadták kultúrájukat, másrészt fémszükségleteik fedezésére telepeket (gyarmatokat) létesítettek hegyes vidékeken, így az Ural déli részén és Erdélyben is, majd az akkád hódítás miatt nagyobb tömegben kirajzottak északra, a Kaukázus vidékére, onnan keletre is, nyugatra is. Mivel ott mások voltak a természeti feltételek, az ottani népekbe beolvadva áttértek a nagyállattartásra, és belőlük lettek a lovasnomádok: szkíták, szabírok, pártusok. Régészeti ez az elmélet bőven alá van támasztva, a népek nyelvéről a sumér kivételével nincsenek adatok, de ha köztük voltak őseink, a középső helyzet minden irányú kapcsolatot megmagyaráz. (Götz László, Pogátsa István, Marác László, Czakó Gábor)
3. A Kárpát-medencében folyamatos a népesség a kőkortól kezdve. Ide menekültek a jégkorszak elől az északi népek (Pusztay János Ukrajnára teszi ezt a „refugiumot”, amelyben a finn népek kialakultak, László Gyula pedig Lengyelország déli részére követteztette a finnugor őshazát a közös növénynevek alapján), majd visszavándoroltak; innen indult ki az a kultúra is, amely Mezopotámiában teljesedett ki a kedvezőbb körülmények hatására, itt alakult ki a magyar nyelv, és a több hullámban bejövő hódítókat az itt élő földműves nép sorra elmagyarosította. (Grover S. Krantz, Darai Lajos, Cser Ferenc) ,Hogy Árpád honfoglalói már magyarokat (is) találtak itt, az egészen bizonyosnak látszik. Hogy ők a hunok utódai, az avarok, az avarokkal együtt jött finnugorok (Makkai János), vagy még a hunok előtti őslakosság, azt nem tudjuk. Fehér Bence a római feliratok közt nem talált magyar szót. Az ázsiai, különösen a

szibériai, távolkeleti nyelvi és kulturális rokon vonások ezzel az elmélettel bajosan magyarázhatók.

4. Az Ural környékén volt egy ősnép, abból kivált a finnugor ősnép, majd tovább osztódtak, az utódok közül a magyarság az ugor ágból vált ki, és vándorolt Nyugatra. Minden, ami a magyar nyelvben nem vezethető vissza uráli (finnugor, ugor) alapokra, az átvétel. Ma már – a genetika és más eredmények alapján – elálltak az ősnép feltételezésétől, csak alapnyelvekről van szó. „A nyelvrokonság nem azonos a néprokonsággal”. Rendben, de akkor meg kell magyarázni, melyik nép mikor, hol, miért váltott nyelvet. Azt sem állítják föltétlenül, hogy a kikövetkeztetett alapnyelv valóságos ősnelv volt, lehet, hogy egy nép sem beszélt úgy, az óvatosabbak szerint a kikövetkeztetés csak tudományos segédeszköz. Ennek ellenére a legújabb szótár is sok esetben így jelöli meg a kikövetkeztetett alakot: „az alapnyelvi alak ... lehetett”. Múlt időben, tehát mégis valóságos ősszónak gondolják. Máig ez a hivatalosan elfogadott elmélet, tehát ebből kell kiindulni.

Már az *uráli* elnevezés problematikus. Semmi sem bizonyítja, hogy ezek a népek ott éltek együtt, ha valaha együtt éltek is mindannyian. Maguk az uralista nyelvészek is többféle elméletet állítottak föl, többféleképpen csoportosították az ide sorolt népeket. Újabban pedig előtérbe kerültek másféle megközelítések: nyelvszövetség, nyelvlánc.

A bírálók közül többen fölvetették, hogy lehet, hogy éppen a legnagyobb és legrégebbi íráskultúrájú „finnugor” nép nyelve változott a legtöbbet? Angela Marcantonio a saját módszerüket kéri számon, a hangtörvényeket: több a hangtörvény, mint a közös szó, és nem következetesek. A magam részéről nem gondolom, hogy a szavak mindig ugyanúgy változnak hangonként, hanem inkább összhatásnak kell állandónak maradnia. Ha átveszünk valahonnan egy szót, úgy mondjuk ki, ahogy körülbelül megragad a fülünkben, és ahogy saját nyelvünk szerint kényelmes kimondani.

Sokan vannak, akik teljesen tagadják nyelvünk finnugor rokonságát. Kíváncsi voltam, megkerülhető-e.

A Zaicz Gábor szerkesztette Etimológiai szótár (EtSzt) függelékében csoportosítva vannak a szavak eredet szerint. Messziről is látszik, hogy aránylag csekély rész az uráli, finnugor és ugor kori szavak aránya a török, latin, szláv, germán és ismeretlen eredetű szavakhoz képest. A finnugor elméletet megkérdőjelezők azzal érvelnek, hogy néhány száz szót – mert csak ennyi „finnugor” szavunk van – akárhonnan föl lehetett szedni. Igen ám, de nem mindegy, hogy milyen. A legalapvetőbb szavakat nem valószínű, hogy bármelyik nép lecseréli. Ha a finnugor szavaink mind az ősi életmódra vonatkoznak, és a török vagy egyéb eredetűek között nincsenek ilyenek, hanem mind műveltségyszavak, akkor igaz az elmélet. Ha azonban a más nyelvekkel rokonítható szavak közt is vannak ősie, akkor már megoldást kell keresni. Ha az ismert nyelvekkel kapcsolatba nem hozható szavak közt nagy számú ősi, alapvető szó van, akkor ez nyelvünknek egy harmadik összetevője lehet.

A 2012-es Czuczor-Fogarasi konferenciára az uráli, a finnugor és az ugor csoport szavaihoz kikerestem a CzF rokonításait.

A TESZ-ben (A magyar nyelv történeti-etimológiai szótárban) és az újabb, de kisebb Etimológiai szótárban (EtSzt) visszatérő megjelölés, hogy „ősi örökség az uráli korból”, vagy „ősi, finnugor- vagy ugorkori szó”. Kérdés, hogy volt-e egyáltalán uráli, finnugor ill. ugor kora nyelvünknek (tehát amikor nyelvközösségben éltek elődeink a többi, ide sorolt népekkel), vagy más magyarázat van a közös nyelvi elemekre. Ha volt, akkor az akkori szavak mindenképpen ősiék, kár ezt a jelzőt hozzátenni. Ráadásul az „ugorkori” szavak közé belevesznek olyan szavakat is, amelyeket az adott korban más nyelvektől, pl. egy iráni nyelvből vehettünk át.

Az elméletnek megfelelően, ha egy szóhoz találtak vele összefüggésbe hozható szavakat néhány uráli, finnugor ill. ugor nyelvben, akkor nem kerestek tovább, hanem uráli, finnugor, illetve ugor korinak minősítették azt a szót. Tehát az elmélethez kerestek bizonyítékokat. Ebből több furcsaság következik: Ha egy magyar szónak van szamojéd megfelelője, az uráli kori akkor is, ha csak egy ugor nyelvben van meg, vagy akár egyben sem (pl. *farag*, *emel*, *szalag*, ill. *lát*, *marad*, *mű*.) Ha viszont csak a finnben és a lappban van a magyarral akár egész közelről egyező szó, akkor bizonytalan a rokonítás, mert csak a legtávolabbi rokonoknál van meg a szó. Pl. *le*: *fi löyte* 'talál', észt *leida* 'talál'. Ha egy szóhoz általuk is elismerten finnugor és török vagy más nyelvi megfelelő is kapcsolható, akkor vitatott eredetűnek van feltüntetve. Fel sem merül, hogy mind a két kapcsolat igaz.

Czuczor Gergely és Fogarasi János módszere egészen más. Először is megkeresik a szó tövét (gyökét), a vele kapcsolatban álló többi magyar szót, kapcsolatot keresnek a hangok természete és a szó jelentése közt. Másfelől felsorolják az általuk ismert idegen nyelvekből az adott szóval rokonítható összes, általuk föllet idegen nyelvi szót. Ha az utódok ezzel a módszerrel folytatták volna a kutatást, előbbre lennének.

Az összehasonlításból úgy találtam, hogy az urálinak ill. finnugornak nyilvánított szavak legalább egyharmadához van más rokonítási lehetőség.

Azóta az összes szótót kiválogattam – kivéve a nyilvánvalóan újakat -, és az EtSzt eredeztetése mellé fölvettem a CzF eredeztetését, valamint Sára Péter rokonításait. (Ahol hiányos az EtSzt, kiegészítettem a TESZ-ből.)

Sára Péter turkológus, de nem tagadja a szavak finnugor magyarázatát, hanem azt feltételezi, hogy ahol finnugor és más nyelvi magyarázat is van, ott „tágabb összefüggést” kell keresni. Sok „ismeretlen eredetű” szóra is talált magyarázatot a török nyelvekben. Így még meghökkentőbb eredményt kaptam, mint az első felmérésben. Nyilván még több forrást figyelembe kellene venni, egyelőre ezekhez férttem hozzá.

A csoportok közül közelebről megvizsgáltam az uráli, a finnugor, az ugor, a török és az ismeretlen eredetűként nyilvántartott szavak eredeztetését, rokonítását. Azért csak ezeket, mert a szláv, latin, német és egyéb európai eredetű szavak már a történeti korból származnak, így elég jól adatolva vannak, és nyelvünk eredete szempontjából általában nem mérvadók, bár a szlávnak minősített szavak között több is van, amelyek CzF szerint származtathatók más magyar szóból (pl. *kapa*).

Menetközben kiderült, hogy az EtSzt gépi kigyűjtésében az ismeretlen eredetű szavak között nem szerepelnek azok, amelyek származékszónak vannak feltüntetve, de a tövük ismeretlen eredetű. Tehát még jóval több az „ismeretlen eredetű”, mint a kimutatás szerint. Hát még, ha hozzávesszük a „bizonytalan” minősítésűeket! További probléma, hogy a jövevényszavak a feltételezett közvetlen átadó nyelv szerint vannak besorolva, az ősforrás csak esetenként, mellékesen van megemlítve.

A nagyon erőltetettnek tűnő vagy a szerző által is bizonytalanak minősített egyeztetéseket egyik szótárból sem vettem figyelembe, hiszen bizonytalanból nem lehet következtetést levonni. Pl. *láb*: „Ósi, uráli kori szó, rokonnyelvi megfelelői azonban vitatottak”; *fogoly*: osz. *penk*, mor. *povo*, fi. *pyy*, **lp. *baggoi***, szel. *peke*, kam. *puize*. A lapp szó viszont a *bagolynál* szóba sem kerül, az ismeretlennek van minősítve. Nyilván azért, mert nem felel meg a hangtörvénynek, hiába teljesen azonos hangzású.

Meg kell jegyezni, hogy a rokonításnál a legtöbb esetben csak valószínűségről beszélhetünk, mert az idő folyamán a szavak mindegyik nyelvben annyit változtak mind hangalakban, mind jelentésben, tehát ma annyira eltérnek egymástól, hogy csak azt lehet állítani, hogy keletkez~~het~~tek ugyanabból a szóból, de azt nem, hogy *tényeg* abból keletkeztek. Pl. *fő* (ige): vog. *pöj*, zür. *pu*, mor. *pije*, pide, jur. *pire*, szelk *pirí* 'sül' (utóbbiak inkább a pirít-ra emlékeztetnek), kam. *pui* 'érik, megfő'; SP tör. *pişmek* 'fő, sül', csuv. *pezser* 'főzni, sütni, jak. *bus* 'főni, sülni', szkr. *pac* 'főz, süt', per. *paz* 'főző', *pazgar* 'szakács'

Nézzük tehát az egyes csoportokat előbb mennyiségileg:

„Uráli kori” szavak:

94 ide sorolt szóból csak 17 fordul elő több uráli nyelvben, 4 csak egy ugor ill. finnugor nyelvben a szamojéd mellett, és 71-nek más családokba sorolt nyelvekben is vannak hasonlóan valószínű megfelelőik. A legtöbb a török-féle nyelvekben. 25-höz nincs finn példa. Gulya János kimutatta, hogy az összes „uráli” szó egyharmad része nincs meg egyik ugor nyelvben sem. Ezek között van sok állat, növény, környezetre, vadászatra, halászatra, az északi életre vonatkozó kifejezés (pedig az obi ugorok is északiak), sok alapvető ige. Az is látszik már ránézésre Gulya kimutatásából, hogy ezen szavak jelentős része csak a finnen, a lappban és szamojédban van meg, átlagosan minden negyedikhez van középső finnugor adat. Az általam vizsgált szavaknak viszont nagy része a nyugati finnugor nyelvekből hiányzik. Kérdés, mi a helyzet azokkal az uráli szavakkal, amelyek megvannak (a magyar kivételével) az ugor nyelvekben és a szamojédban. Ez több mint ezer szót jelent, mert a hiányzó 1/3 rész 543 szó, a magyarban viszont csak 100 körüli van

meg (az EtSzt szerint 138, de ebből 55 kérdőjeles). Érdeemes lenne megvizsgálni, hogy a többi népnél egyenként hány szó van meg az összesből. Csak mi lógunk ki a sorból, vagy a többieknek sincs több, csak mindegyiknek másik 100?

„Finnugorkori” szavak:

122-t találtam elfogadhatónak. (Még éppen benne van az *egér*, amelynek megfelelői: vog. *tänker* oszt. *lönker* zr. vot. *sir*, md. *csever*, *sejer*, fi. *hiiri*: elég nagyok az eltérések, de összehatásban – az r miatt – van némi hasonlóság. A *szén* megfelelői mind 'tapló' jelentésűek, ezt lehet azzal magyarázni, hogy taplóval is fűtöttek. Kihagytam viszont az *agg* szót, mert egyedül a cseremis *songe* szóra alapozzák a rokonságot, a török nyelvekben pedig több lehetőség is van a magyarázatára.) A 122-ből csak 10 található meg több finnugor nyelvben, 12 egy-kettőben, viszont 100 a finnugorokon kívül más nyelvekben is, főképp türk nyelvekben. A 10 között van a *bonyolít* szó, de ez CzF szerint a *fon* igével függ össze, ez viszont az uráliak közt szerepel. Feltűnő, hogy 18 szó nincs meg a finnben, viszont három csak a finnben (*rak*, *tetem*, *ük*).

A leghitelesebb közös finnugor szó a tél. Ez az összes finnugor nyelvben megvan. Tehát bármelyiktől átvehettük, és érthető is lenne, hogy a hideg évszakra vonatkozó szót északi népektől vettük át.

Lehet, hogy a többieknek sokkal több közös szavuk van, olyan, amely más családba sorolt nyelvekben nincs meg, ennek nem tudtam utánajárni. Ebben az esetben van nyelvcsalád, de mi nem tartozunk bele, csak itt-ott érintkeztünk velük. Ebbe a felfogásba beleillik az is, hogy a közös szavak hangalakja a mi nyelvünkben erősebben eltér. Azokat, amelyeknek nincs más nyelvekben párhuzamuk, mi vehettük át tőlük, és hangrendszerünkhöz igazítottuk őket. Más szavakat ők tanultak tőlünk valahol, valamikor, és úgy mondták ki, ahogy tudták. (Pl. nincs *f* hangjuk, helyette *p*-t mondanak. Nekünk viszont van *f*-ünk és *p*-nk is.)

„Ugorkori” szavak:

111 szó, ebből 93-nak más nyelvekben is van megfelelője, 18 csak velük közös. Ebbe a kategóriába mindössze két rokon nyelv tartozik, a vogul és az osztják, ezek közül is sok esetben csak az egyikről van adat. Sok esetben nálunk általános értelme van a szónak, náluk pedig sajátos részjelentése. Puszta János feltételezi, hogy az obi ugorok „nyelvcserevel” jutottak finnugor nyelvükhöz. Ha abból indulunk ki, hogy ők a mi legközelebbi nyelvrokonaink, akkor logikus a feltételezés, hogy a mi őseinktől vették át a közös nyelvi elemeket. Csakhogy nekik (Gulya János adataiból kiindulva) valószínűleg sokkal több uráli és finnugor szavuk van, mint nekünk. Velük közös a mi összes uráli és finnugor szavunk, és vannak olyan szavaik, amelyek csak velünk közősek – amelyeket valószínűleg tőlünk vettek át, de egy másik halmaz csak a többiekkel közös. Tehát lehet, hogy nekünk ők a legközelebbi finnugor nyelvrokonaink, de nekik közelebbi rokonaik például a zürjének, votjákok, mordvinok. A hagyományos elgondolás szerint ők velünk együtt szakadtak el a többitől, tehát a legtovább éltek együtt velünk. De úgy is lehet, hogy nem *legtovább*, hanem

csak *legkésőbb*, és *mi* vettünk át tőlük finnugor szavakat, ők pedig tőlünk más eredetűeket.

A finnugor és ugor szavakhoz kapcsolható nagy számú törökös adatot látva érthetetlen, miért vetették el az Ural-altaji elméletet. Lehet, hogy az sem igaz, de mindenesetre közelebb áll a valósághoz.

Török kapcsolatú szavak:

217 szó kifejezetten török nyelvekkel rokon, és 64 olyan, amelyeknek türk és más nyelvekben is vannak megfelelőik. Ide soroltam a szótár által honfoglalás előtti török jövevényszónak minősítetteket, valamint azokat az ismeretlen eredetűnek minősítetteket, amelyekhez Sára Péter meggyőző török rokonszavakat talált. Az oszmán-török szavakat, amelyeket a hódoltság alatt vettünk át, nem számítottam ide.

„Ismeretlen eredetű” szavak:

Ez a kifejezés azt sugallja, hogy minden szavunknak valamely más néptől kellene erednie. Inkább *rokontalannak* kellene nevezni azokat a szavakat, amelyekhez nem találunk hasonlót más nyelvben.

Valóban rokontalannak látszik 253 fő, 144-nek viszont hihető kapcsolata van más nyelvekkel Czuczor és Sára Péter szerint.

(Itt sem számítottam azokat a szavakat, amelyekre csak 1500 után van adat. Furcsa, hogy ilyenek is vannak, hiszen az átvétel az írásbeliség korában földeríthető. Ha csak akkor keletkeztek, az nyelvközösségünk élő teremtő erejét mutatja.)

Ha a mennyiségeket nézzük, akkor a magyar sem nem finnugor, sem nem török nyelv, hanem „ismeretlen eredetű”.

Nézzük most a minőséget:

A csak uráli (finn, szamojéd, ugor) népekkel közös szavaink valóban ősinek látszanak, többnyire elemi fontosságúak, de kevés ilyen van. Az emberi testre vonatkozó szavak kétségkívül ilyenek: *far, kéz, fül, mell, máj, orr, száj, nyak*. Van néhány ige de nem föltétlenül a legalapvetőbbek: *bújik, fing, fon, farag, hámoz, emel, lát, marad, sért*; néhány főnév esetleges témakörből: *meny, nyél, nyíl, nyúl, nyű, tat, rács, szén, tél, tetem*; tulajdonságnév alig. A csak az ugorokkal közös szavak elvileg nem lehetnének olyan régiek, különben a többi finnugor népnél is meg kellene, hogy legyenek, mégis ezek között vannak a következők: *ár* (árterület), *jön, jut, hág, les, meleg, mély, mer/merül, nevet*. Ezek nyilván nem az ugor korban keletkeztek. A *ló* és a *fék* származhat ebből a körből, ekkor kerülhettek lovas népekkel kapcsolatba. A *fedél* szóban az *l*, az *alomban* az *m* nálunk képző, a *közép* is származék a *köz* szóból, náluk mégis egyben szerepelnek, külön a *tő* nem, tehát átvételek. A legtöbb régi szó azok között van, amelyek uráli és más nyelvekkel is rokoníthatók – csak a fontosabbak: („uráli kori”:) *bőr, él, farag, hat, hát, holló, íj, int, anya, esik, fal,*

farag, fon, forog, fúr, fut, hagy, hal (i), hal (fn), hol, hó, hosszú, huny, ideg, ín, jó, kemény, lap, lép, mar, men(ni), mi (ksz.) mi (sznm.), mond, mos, név, nő, nyal/nyál, öl, ős, öv, por, szem, szer, szíj, te, ti, tó, tojás, toll, tud, ujj, úszik), vas, „finnugor kori”: ad, ázik, bog, csap, cxíp, csomó, csont, csúcs, dagad, dug, éj, el, ének, epe, ér, fed, fen, fiú, fog, fos, had, háj, hajít, hall, háló, két, nyom, rés, fész, sas, set, sír, sok, sün, szak, szál, szalad, szar, száraz, szarv, száz, szel, szíj, szomj, szoros, szó, szösz, szúr, szürke, szűz, tart, teli, tesz, tő, tőm, túr, új, üt, vaj, volt, varr, vásik, vékony, vél, velő, vér, vessző.

A türk népekkel közös szavak többsége a fejlettebb életmódra, gazdálkodásra vonatkozik, de köztük is van elég sok szemlátomást ősi szó: ág, agg, ál, álom, ár, boka, boly, bú, csecs, csík, dől, ér, erő, ész, idő, ige, kar, kék, kép, kín, kis, kos, ok, ölt, öreg, sár, szám, szeg, szék, szél, szőr, tar, térd, hogy csak a legbiztosabbakat említsem.

A türk népekkel és másokkal is rokon szavak közül ősieket lehetnek ezek: akad, alatt, ál, áld, alél/alszik, anya, apa, apad, ár (érték), ara, árt, ás, aszik, át, atya, ázik, báb, baba, baj/bal, bálvány, bárány, bír, bor, bot, bűn, comb, csap (i.), csel, ég, kapocs/kapcsol, (kap!) kor, korsó, sátor, tulok, úr, ünő, üst

Az „ismeretlen eredetűek” közt szintén sok elemi, ősi szó van: ágy, al, áll, bocs, bojt, boly, bök, buk(ik), busa, csen, csend, csók, csupa, csüd, dér, dől, dúc, dúl, év, fehér, fek(szik), fenék, függ, góc, gond, guta, gyenge, gyp, gyere, győz, hamu/homok, has, hely, híg, hím, hő, juh, ken, lát, lop, madár, makk, mál(ik), mén, moz(og), nap, nehéz, nem (fn), nép, nő, nedv, nyáj, nyit, ököl/öklel, őz, pej, pót, pőre, rét, rög, rügy, seb, segít, sík, súly, tok, tol, ül, vak, váz, ver, vét, víg, vizs(gál), von

Következtetés:

Nem volt teljes uráli együttélés, alapnyelv.

Ha volt alapnyelv, az tágasabb volt, és ködbe vesző régiségben. A finnek és lappok máskor, máshol élhettek együtt a szamojédokkal, mint az ugorok. A mi őseink is máskor érintkeztek a finnekkel, észtekkel, mint a szibériaiakkal, vagy másik csoportjuk volt közösségben velük, mások velük a közös elemek.

A törökös szókincs (legalább részben) nem jövevényszavakat jelent, hanem szerves része nyelvünknek, nemzetünk egyik alkotó eleme hozta magával, és van nyelvünknek egy harmadik ősi része, amelynek eredetét, hordozójának történelmi azonosítását, esetleges rokonságát tovább kell kutatni.

Pusztay János a nyelvtant tekinti döntőnek a nyelvek rokonításában. 2010-ben így vélekedett: „a magyar szibériai grammatikájú, finnugor szókincsű közép-európai nyelv.” Hogy a szókincs mennyire finnugor, azt láttuk. Tehát megállapíthatjuk, hogy **a magyar nem finnugor nyelv**, csak vannak a finnugorokkal közös nyelvi elemei **is**.

A magyar tehát vagy három külön népfajtából ötvöződött (erre mutat a rengeteg rokon, sőt azonos értelmű szó), vagy pedig az „ismeretlen” ősnép hol finnugor, hol türkféle népekkel érintkezett és vett át egymástól nyelvi elemeket.

Elképzeltető, hogy a Kárpát-medencei őslakosság a jégkorszak alatt (kőkor!) együtt élt a finnekkel, lappokkal. Ők valószínűleg nagyon korán Északra mentek a felmelegedéskor, a többi finnugor nép viszont folyamatosan érintkezett a kelet-európai füves-ligetes pusztán különböző összetételben birodalmakat alkotó lovas népekkel: szkítákkal, hunokkal, törkökkel, amely népek aztán egymás után bejöttek a Kárpát-medencébe. Az „ismeretlen” elem vagy Kárpát-medencei őslakosság lehetett, vagy valamelyik lovasnomád nép – hiszen a türk népek kivételével egyiknek a nyelvét sem ismerjük.

Végre, hogy megállapítsuk, kik lehettek az „ismeretlenek”, és kik vagyunk mi, honnan származunk, le kellene döntenünk a tabukat, és számításba kellene venni a szumir (sumér) és egyéb hasonlításokat is.

Véglegesnek tekinthető őstörténetünk az az elmélet lesz, amelyben összhangba hozható az összes nyelvi adat a genetikával, az antropológiával, a régészettel, a néprajzi és zenei rokonsággal, a történeti forrásokkal és nem utolsósorban a saját nemzeti tudatunkkal és más népek emlékezetével.

Irodalom:

- A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. MTA 1967
- Zaicz Gábor: Etimológiai szótár, TINTA Könyvkiadó, 2006
- Czuczor-Fogarasi: A magyar nyelv szótára 1872-1874
- Sára Péter : A magyar nyelv eredetéről másképpen. Arculat t. Budapest, 1994
- Sára Péter: Ősi szavaink nyomában iráni és turáni tájakon – közös gyökerű szavaink. Püski, 1999
- Gulya János: Loch im Stammbaum? Specimina Sibirica X. Szombathely, 45–62.
- Pusztay János: A magyar nyelv eredetéről. Vasi Szemle 2010.01.
- Marác László: Elhallgatott közép-ázsiai nyelvrokonaink. Fríg Kiadó, Budapest, 2017
- Marcantonio, Angela: Az uráli nyelvcsalád, Magyar Ház, Budapest, 2006
- Götz László: Keleten kél a N. Püski Kiadó, Budapest, 1994
- Pogácsa István: Őstörténetünk tágabb összefüggései, Budapest, 2004-2016
- Marác László—Obrusánszki Borbála: A hunok öröksége. HUN-idea, Budapest, 2009
- Cser Ferenc és Darai Lajos: Tanuljunk együtt, milyenek vagyunk!
<https://www.szilajcsiko.hu/szilajcsiko/categories/magyar-c5-90st-c3-b6rt-c3-a9net/page/3>
- Czákó Gábor: Juliánusz barát ajándéka. Cz-Simon Bt., Budapest, 2014

(src: <https://nyelvmueves.hu/ostortenet/az-ismeretlen-magyar-nyelv> 2020.)